İstanbul'un sinemayla tanışma faslı

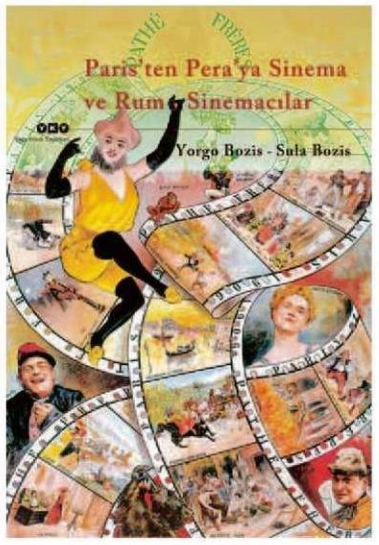

"Paris'ten Pera'ya Sinema ve Rum Sinemacılar" kitabı, İstanbul'un sinemayla tanışmasını inceliyor. Sula ve Yorgo Bozis imzalı incelikli çalışma, Rumların sinema sanatının geniş çevrelere ulaşmasına katkılarını anlatıyor

Sula ve Yorgo Bozis'in kaleme aldığı *Paris'ten Pera'ya Sinema ve Rum Sinemacılar*, İstanbul'a sinemanın gelişini ve Rumların bu serüvendeki emeklerini inceliyor. Yapı Kredi Yayınları etiketiyle raflardaki yerini alan kitap, sinemanın Pera'ya gelmesiyle başlayan seyyar sinemacıların, tiyatro işletmecilerinin hikâyeleri ile sinemanın gündelik hayattaki varlığını masaya yatırıyor.

"Sinemanın İstanbul'daki birinci dönemi 1896'da başlar ve 1922'de sona erer" diyor Yorgo Bozis, "Bu dönemde seyyar sinemacılar, yeniliğe açık tiyatro işletmecileri ve yöneticileri olumsuz koşullara karşın (elektrik şebekesinin yokluğu, sansür vs) sinemanın tanınmasına ve sevilmesine önayak oldular."

GÖÇMENLER SAĞ OLSUN

Yorgo Bozis, kapsamlı araştırmanın amacını "Rum merkezli olmadan, Rum cemaatinin özelliğini mutlak değer olarak göstermeden, başarabildiğim ölçüde İstanbul'a sinemanın gelişini keşfetmek, tasvir etmek, yeniden canlandırmak ve İstanbullu Rumların sinemadaki katkısını gerçek boyutlarıyla sergilemek" olarak açıklıyor.

Sula Bozis, yeni bir sanat dalı olan sinemanın "Osmanlı başkentinin tek kozmopolit semti" olarak nitelendirdiği Pera burjuvazisini büyülediğini söylüyor. İlk dönem sinema işletmecileri ve yöneticileri arasında Osmanlı başkentine gelen Epirüslü, Karpenisili, Yediadalı, Kiklades adalı birinci ve ikinci nesil göçmenlerin yer aldığını vurguluyor Bozis.

YARATICI ALANDA YOKLAR

Rumların sinema yöneticiliği ve ithalatçılığı bakımından önemli başarılar kaydettiklerini belirten Sula Bozis, "sinema alanındaki yaratıcı çalışmaların temelini oluşturan senaryo yazarlığı, yönetmenlik, oyunculuk alanında" başarılı olabilmiş Rumlardan bahsedilemeyeceğini vurguluyor. Bunun gerekçesi olarak da kaliteli amatör tiyatro oyuncularının profesyonel çalışmalara yönlendirilmemesini gösteriyor Bozis.

TARAF

Yorgo Bozis, Yılmaz Güney ve eşi Fatoş Güney ile (Atina, 1982).

Işıklandırma yasağının ettikleri

» Paris'te Lumiére Kardeşler'in ilk sinema gösteriminin üzerinden henüz bir yıl bile geçmeden, 1896 yılının kışı başlarken İstanbul'da izleyici, ilk kez sinema ile tanıştı. İlk film gösterimleri Pera'da gerçekleştirildi. İzleyicilerin sinemaya gösterdiği ilgi nedeniyle üç ünlü tiyatroda film gösterimleri başladı: Kefalonya adası kökenli Petrakis Raftopulos'un yönetimindeki Odeon Tiyatrosu, Kiklades takımadalarından biri olan Sifnos kökenli Psihuli Kardeşler'in Tepebaşı'ndaki Mnimatakia Tiyatrosu ve Kefalonya adası kökenli Andreas Livadas ile Andreas Ksenatos'un işlettiği Concordia Tiyatrosu...

» 1908 yılına kadar, II. Abdülhamid'in kentteki ışıklandırma yasağı film gösterimlerini Pera'daki tiyatrolardan, çevre tiyatrolarına, kahvelere ve Rum kültür evlerinin salonlarına taşıdı.

» Özellikle Müslüman kadınların sinemaya gitmeleri bu dönemde dinî çevreler tarafından yasaklanıyordu.

Fatma Girik, görüntü yönetmeni Kriton Iliadis ile sette.

» İstanbul'da ilk film gösterimleri, Sponek Birahanesi'nde başlar. *The Levant Herald and Eastern Express* gazetesinin haberine göre, *Trenin Varışı, Sahilden Görüntüler, Bahçeden Görüntüler, Hızlı Ressam, Bir Korkunç Gece* filmleri gösterilir. Cuma ve Pazar günleri halka açık gösterimler düzenlenir.

» İkinci film gösterimi, 1897'de Odeon Tiyatrosu'nda başlar. *Trenin İstasyona Varması, Çar Maiyetiyle Paris'te* ve *Fransız Süvarilerinin Saldırısı* gibi filmler her gün izleyiciyle buluşur.

» 1897'de Mnimatakia'yı kiralayarak Pera'da üçüncü sinemayı işletmeye başlayan Psihuli Kardeşler, "Çok küçük bir ücret karşılığında bütün aileye hitap eden gösterimler" sloganıyla yola çıkar. Havaların ısınmasıyla yazlık sinema geleneğini de Psihuli Kardeşler başlatır.

Muhsin Ertuğrul'un yönettiği ve senaryosunu Nâzım Hikmet'in yazdığı "Leblebici Horhor Ağa" (1934) filminden bir sahne. Ortada, vamp oyuncu Zozo Dalmas.

» 1896'daki ilk film gösterimlerinden 1908 tarihine kadar geçen 12 yıllık sürede İstanbul'da daimi sinema salonları bulunmaz. Seyyar gösterimlerin bu kadar uzun sürmesine araştırmacalar İstanbul'un elektriğe geç kavuşmasını başlıca neden olarak gösteriyor. Zira Paris'te sokakların elektrikle aydınlanması 1878'de başlarken, İstanbul'da bu ancak 1920'de gerçekleşir. Keza sansürün etkisi, dinî çevrelerin bu yeni, öncü sanata gösterdiği tepki, sanayileşmenin geri kalmış olması ve komprador ticaret de gerekçeler arasında sıralanıyor.